

Zuid-Hollands Landschap

*Zomer
in Zuid-
Holland!*

Boerenzwaluwroute

Wandelen rond de Holle Mare

5,5 km

Welkom in de polders van Voorne

Een wandeling door het groene polderland van Voorne, ten zuiden van Zwartewaal. Steeds weer komt de Holle Mare in beeld: ooit een brede kreek, nu een waardevol natuurgebied met brede rietvelden, knotwilgen en bloemrijke graslanden.

Twee andere parels van het Zuid-Hollands Landschap zijn de kreekrest Derryvliet en de Blanke Waal, een ronde plas die achterbleef na een dijkdoorbraak. Avontuurlijke wandelaars kunnen eventueel kiezen voor een struinp pad langs de zuidoever van de Holle Mare – laarzen meenemen!

*Beleef
de natuur
dichtbij!*

Boerenzwaluwroute

OP WEG

Start

Zwartewaal, ter hoogte van Dorpsstraat 1, 3238 BA (bij de kop van de haven).

[Bekijk in Google Maps](#)

Route

De hoofdroute is 5,5 km lang. Aan de zuidkant van de Holle Mare kun je wandelen over de dijk of via een struinp pad (gesloten in het broedseizoen tussen 1 maart-1 juli). Dit pad kan drassig zijn, dus trek laarzen aan!

Bereikbaarheid

OV: neem vanaf Spijkenisse Metro Centrum in Spijkenisse buslijn 103 richting Rockanje. Stap uit bij halte Zwartewaal langs de N218 (Groene Kruisweg). Start de routebeschrijving achter de rotonde bij wandelknooppunt 33.

Plan mijn OV-reis →

Auto: neem op de N218 (Groene Kruisweg) de afslag Zwartewaal. Houd bij de minirotonde links aan en parkeer langs de haven.

Boerenzwaluwroute

Horeca

In het centrum van Zwartewaal vind je cafetaria De Zon (Noordeinde 12).

Rolstoelen

De route gaat grotendeels over geasfalteerde dijken. De Hollemaarsedijk is een begaanbare grinddijk.

Honden

Honden mogen aangelijnd mee. Op het struinpad zijn honden niet welkom.

Vogels herkennen

Hulp nodig bij het herkennen van vogels?
Download de **Vogelzoekkaart** voor je mobiel!

Langs de Hollemaarsedijk

Boerenzwaluwroute

Bekijk de route in Google Maps

Zwartewaal

Start

P

31

1

2

3

4

5

7

6

8

33

35

39

N218

Derryvliet

Holle Mare

© Harry Bunk

Tik op de nummers voor informatie

Start in Zwartewaal bij de kop van de haven. Ga van wandelknooppunt 31 naar 33, dan langs de N218 naar 39 (let op: ga voor de boerderij rechtsaf, Hollemaarsedijk).

1 Oude kreek

Vanaf de brug kijk je uit over de Holle Mare ('mare' betekent kreek of watergang). In de middeleeuwen was dit een belangrijke vaarroute tussen de Maasmonding en het Haringvliet. Hier is de kreek nog relatief breed, maar verderop zijn in de loop van de eeuwen steeds nieuwe stukken ingedijkt, waardoor van de oorspronkelijke kreek weinig overbleef.

De kreek wordt steeds smaller ...

 Bekijk een filmpje over de kiekendief bij de Holle Mare

In de rietvelden broeden soorten als rietzanger, snor en kleine karekiet. Om dat zo te houden maait het Zuid-Hollands Landschap het riet in een cyclus van drie jaar – steeds weer een ander stukje. Zo is er altijd voldoende overjarig riet om een nest in te bouwen. Daarboven vliegt de bruine kiekendief, speurend naar prooi. Je herkent de roofvogel doordat hij zijn vleugels tijdens de glijvlucht in een V-vorm houdt.

2 Poldermolen

Rechts van de dijk staat de romp van een poldermolen. De molen is in 1723 gebouwd om de ontwatering van de polder te verbeteren.

Oorspronkelijk stroomde het overtollige water bij eb vanzelf naar zee. Dat veranderde toen, met name in de 16e eeuw, de zeespiegel steeg en de veenbodem daalde door inklinking. De introductie van de windmolen bracht uitkomst. De molens maalden het water uit de polders naar een boezem (een tijdelijke opslag), waarna het bij laagwater via spuien in zee werd geloosd. Ook de Holle Mare heeft als boezem gefungeerd, totdat krachtige stoomgemalen in de tweede helft van de 19e eeuw het werk van de molens overnamen.

Direct voorbij de molen kun je eventueel rechts het struinp pad oppakken (gesloten 1 maart-1 juli). Anders wandel je verder over de dijk.

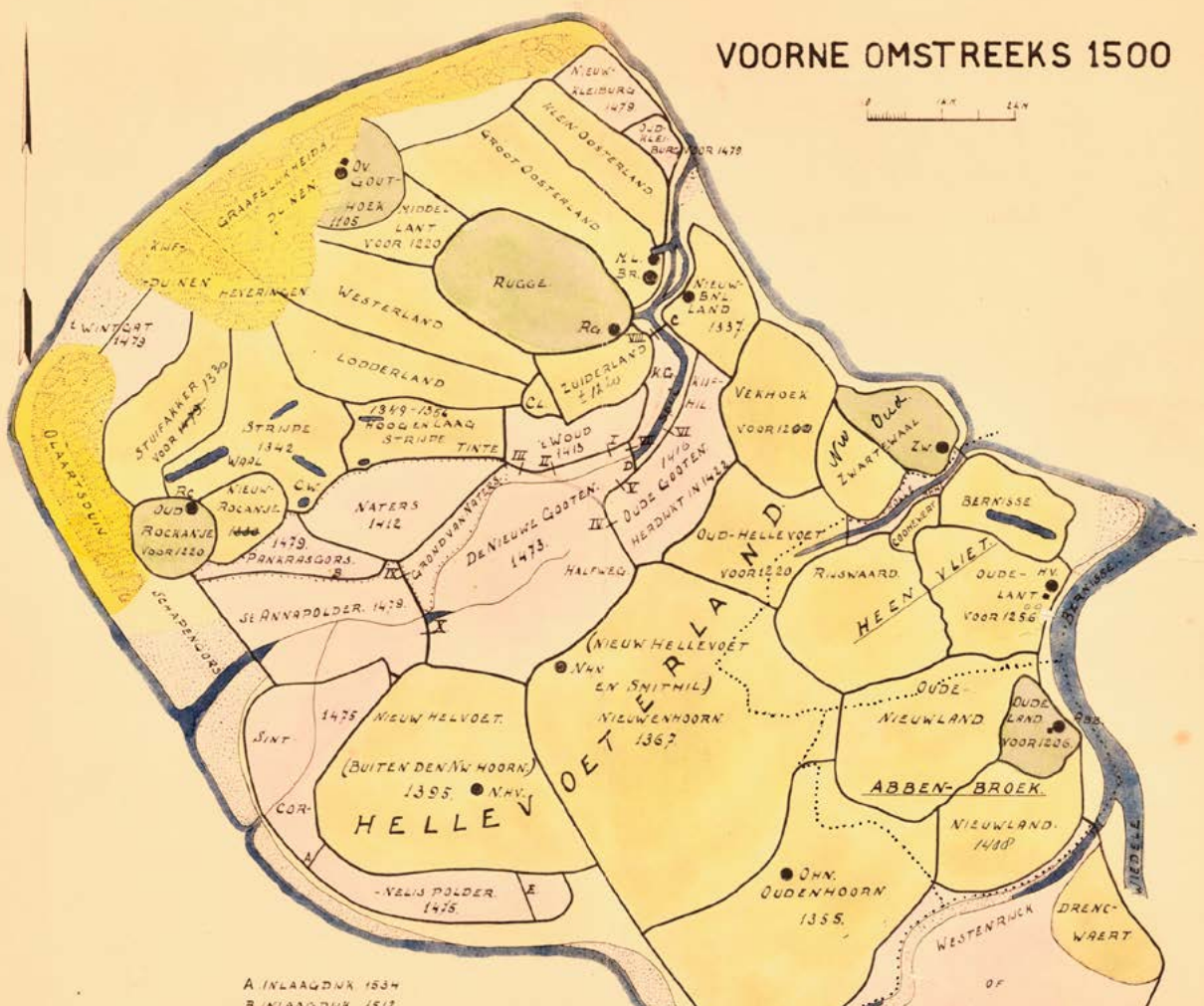

kaart

3 Ringpolders

Op oude landkaarten is het goed te zien: het eiland Voorne is polder voor polder op de zee veroverd. Het oudst zijn de ronde ringpolders – hiervoor werden bestaande veeneilandjes omdijkt. Vervolgens werden ook de opslibbingen tussen de ringpolders drooggelegd en ingericht voor de landbouw. Daardoor verloren de oude zeedijken hun waterkerende functie. Dat geldt niet voor de Hollemaarsedijk, die nog lang het water van de Holle Mare in toom moest houden. Op de dijkhellingen is er volop leven van vogels, vlinders, amfibieën en kleine zoogdieren. Zelfs de zeldzame noordse woelmuis is hier gespot!

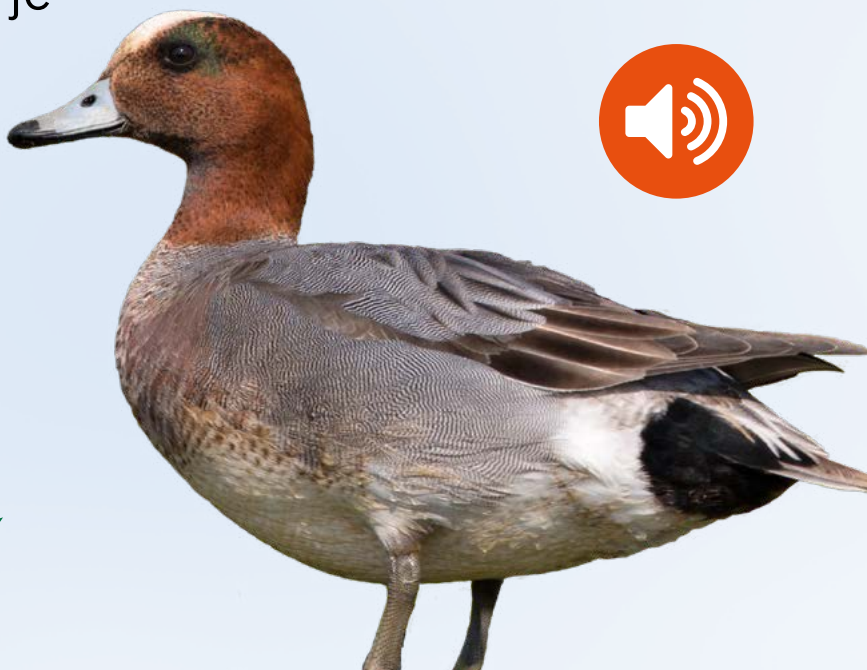
Streekarchief Voorne-Putten

Als je de route over de dijk volgt, ga je bij de driesprong linksaf en volg je de Ooievaardijk tot de Blanke Waal in zicht komt. Wandel daarna terug naar de driesprong en ga linksaf.

4 Blanke Waal

Niet altijd hielden de dijken stand. Achter de Hollemaarsedijk kijk je uit over twee 'wielen' of 'walen', kolk-gaten die achterbleven na een dijkdoorbraak. De grootste plas heet Blanke Waal, waarbij het woord 'blank' waarschijnlijk duidt op stilstaand, helder water. Op andere plaatsen was het water vaak modderig, zoals blijkt uit de kreeknaam Derryvliet en de dorpsnaam Zwartewaal. In de ruige, bloemrijke graslanden vinden weidevogels een plek om te rusten, te foerageren én te broeden. In de winter spot je hier ganzen en smienten: het mannetje herken je aan de bruinrode kop en een fuitend *wie-oo*.

Smient

5 Knotbomen

De knotbomen horen bij het kleinschalige boerenland van Voorne. Soms zijn het populieren, meestal schietwilgen. Om de drie à vier jaar worden de wilgentakken gesnoeid, waardoor de ruige pruik ontstaat. Vroeger werden de takken onder meer gebruikt voor gereedschapsstelen, vlechtwerk van muren en het binden van rieten daken. Op plaatsen waar vee stond, werden de bomen geknot op een hoogte van 2 meter. Zo kon het vee de jonge takken niet opvreten. In de holtes van oude stammen broedt de steenuil, maar ook de wilde eend houdt van zulke beschutte plekjes.

Ga bij knooppunt 39 rechtsaf naar 35.

**Vlak na de bocht komt het
struinp pad weer uit op de dijk.**

kaart

6 Derryvliet

Links van de dijk gaat de Holle Mare over in de Derryvliet. Vele eeuwen geleden is de kreek op deze plek afgedamd, waarna het gebied werd ingericht voor de landbouw. Daarbij zijn veel natuurwaarden verloren gegaan. Dankzij een natuurherstelplan oogt het landschap nu weer als voorheen. Het Zuid-Hollands Landschap heeft onder meer glooiende oevers gemaakt en poelen gegraven – zo krijgen insecten, vogels en amfibieën een nieuw thuis.

Ga bij knooppunt 35 rechtsaf naar 33. Ter hoogte van de hoogspanningsmast kun je eventueel een stukje over het graspad langs de dijk wandelen.

Langs de Derryvliet

kaart

Botergele dotters

7 Rietvelden en graslanden

In de strook langs de Holle Mare is het patroon van het vroegere grondgebruik nog altijd te herkennen: akkerbouw op de hoge, zandige oeverwallen, weilanden in de nattere delen en een brede rietkraag direct langs de kreek. Als je de natuur haar gang laat gaan, zullen de oevers langzaam volgroeien met bos. Daarom wordt een deel van het riet jaarlijks in de winter gemaaid en grazen er koeien op de graslanden. Dat biedt bovendien kansen aan nieuwe planten en bloemen. In het vroege voorjaar kleuren de natste gedeeltes geel door de dotterbloemen. Daarna volgen de paarse en rose tinten van breedbladige orchis, echte koekoeksbloem en kale jonker.

Boerenzwaluw voert jong

8 Boerenzwaluwen

De naamgever van deze route is niet weg te denken uit dit boerenland. Je herkent de boerenzwaluw aan het gekwetter en van dichtbij ook aan de bruinrode keel en lange, gevorkte staart. In het voorjaar keren ze terug van hun overwinteringsgebieden in Afrika. Ze bouwen met modder en stro een nest onder richels en dakgoten, het liefst bij oude boerderijen. Hun voedsel – vooral insecten – vangen ze door als luchtacrobaten over het water en de weilanden te scheren. Een betere insectenverdelger is er nauwelijks te vinden: een nest boerenzwaluwen kan in een seizoen vele honderdduizenden insecten wegvangen.

**Wandel van knooppunt 33 terug naar 31.
Hopelijk heb je genoten van
een heerlijke rondwandeling!**

kaart

Tips voor optimaal gebruik

Deze interactieve PDF is speciaal bedoeld om er met je mobiele telefoon op uit te gaan. Met de knoppen kun je snel tussen de bezienswaardigheden en de routekaart bladeren. Voor de filmpjes, vogelgeluiden en links naar websites heb je verbinding met het internet nodig. Maar het kan ook prima zonder.

De route downloaden

Download de route thuis al naar je telefoon. Hoe?

Android: mail de PDF naar jezelf als bijlage of download via Google Drive. Op je telefoon staat vaak een app om PDF's te lezen.

iPhone: mail de PDF naar jezelf of download via iTunes. Voeg de PDF toe aan je iBooks via dit icoontje: .

De route uitprinten

Toch liever de route thuis uitprinten? Open de PDF in Acrobat Reader. Kies in het menu: Bestand > Afdrukken > Meerdere pagina's per vel > 2 op 2 > Afdrukken.

Gebruikmaken van Google Maps

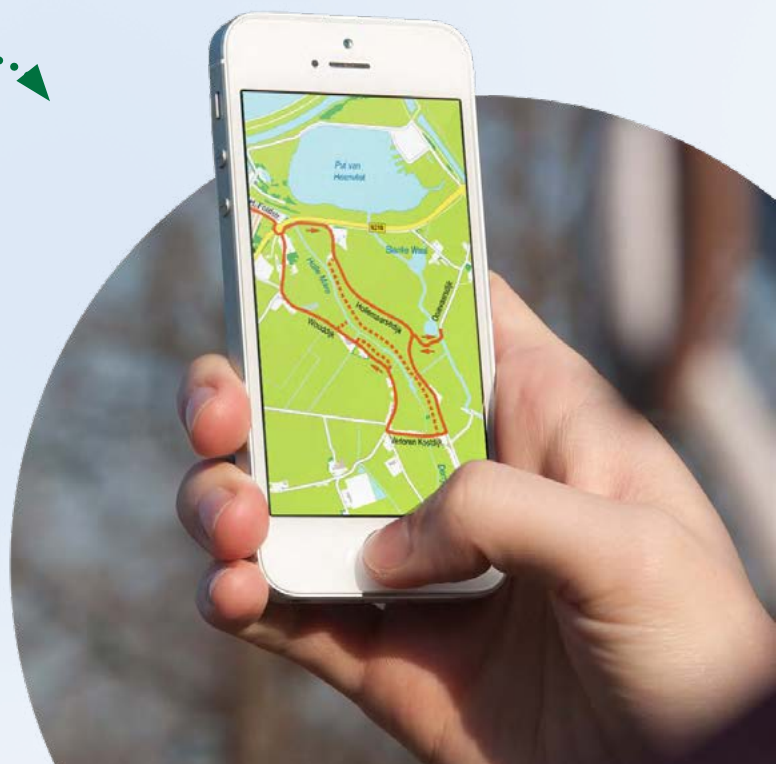
Wil je tijdens het wandelen precies weten waar je bent? Klik dan in de routekaart op de blauwe knop. Een stip in Google Maps toont je exacte locatie ten opzichte van de route. Zorg ervoor dat op je telefoon locatievoorziening op 'aan' staat.

Wandelen met GPX

Deze route is ook beschikbaar als GPX-bestand. Hiermee volg de je route via je telefoon. Je hebt dan wel een app nodig die GPX-bestanden kan openen en de locatievoorziening van je telefoon moet aan staan. **Op onze website** vind je tips en enkele aanbevolen apps voor Android en iPhone.

[Download het GPX-bestand](#)

*Op pad
met je mobiel*

Word Beschermer!

Het Zuid-Hollands Landschap beschermt de natuur in een drukke provincie. Zo kun je blijven genieten van prachtige natuurgebieden, waarin van alles te ontdekken en te beleven is. Voor dit belangrijke werk zijn we afhankelijk van jouw steun. Help je mee?

Als Beschermer ontvang je verschillende leuke voordelen en kortingen:

- Een periodiek tijdschrift vol nieuws en tips om pad te gaan.
- Korting op excursies en activiteiten.
- Een Beschermerspas waarmee je profiteert van aantrekkelijke voordelen bij onze partners.

[Bekijk alle voordelen](#)

Ga naar onze site en meld je aan.

zhl.nl/beschermer

Zuid-Hollands Landschap

Lekker gewandeld?

We zijn heel benieuwd wat je van de route vond en hoe het was om door onze natuurgebieden te wandelen. Reacties zijn voor ons heel waardevol voor het verbeteren en up-to-date houden van onze routes. Suggesties, opmerkingen en complimenten zijn welkom!

*Geef je mening
en help mee!*

Beoordeel deze route

*Volg het
Zuid-Hollands
Landschap!*

Zuid-Hollands Landschap